

Tieteidenvälinen työtapaturma

HS 17.10.1984

KIRJAT

Timo Joenpelto: Aleksis Kiven Nummisuutarit. Turkinnäytelmän puheakteista. Suomalaisen kirjallisuuden Seura 1982.

mentti" tarkoitavat.

Nopeasti osoitautuu, ettei Joenpelto ole tehtävänsä tasalla. Teksti paljasta ammottavia aukkoja hänen lukeneisuudestaan. Lähteistä puuttuvat melkein kaikki keskeisetkin teokset, jotka koskevat kieliteollista puheaktin teoriaa.

Esitystä vaivaa alusta loppuun se, ettei Joenpelto pysty päättämään mitä hän puheaktilla tarkoittaa. Milloin hän katsoo puheaktin olevan pieni itsenäinen kielellinen teko, milloin mikä tahansa puhujan lausuma puhekeko, milloin yhdestä segmentistä koostuva pätkä puheita. Kuitenkin hän jättää avoimeksi mitä "pienin itsenäinen" tai "seg-

taamalla Searten tunnettuun luokituksen analyysiin. Tarkemmin asiaa perustelematta Joenpelto pitää esim. valaa ja tementin tekoa lupauksina.

Samankaltaisia tulkintoja löytyy muutenkin paljon, esim. että tois-

Kielitieteen monien peruskäsitteidenkin tuntemattomuudesta seuraa, että Joenpelto luo käsitteellisesti ja terminologisesti pahoin se-

kaantuneen vyyhdän. Teoreettisen soikunsa hän krunaana päätösluovus-

sa, josta en malta olla lainaamatta: "Lupaus, puheakti tai puhumus on aina samalla tavoin kielellinen te-

ko: se on puhuttu, sillä on tietty illokutiivinen sävy, perlokutiivinen vaikutus kuulijan ja asiassäilyt-

jotakin huvataan." Jos näin on, Occamin kuululla partaverisellä o-

si toisesta olihut töitä. Joenpelto käsittelee monia teksti-

kirjallisuutta tuntematta. Esim. si-

doksisuudesta todetaan ylimalkaan, että "mikäli jaksot liittyvät toisiinsa jollakin perusteella, ne

muodostavat puhepatumman". Tällaista tuskin voi tieteeksi kutsua.

Peräti kvasitieteen tasolle Joenpelto lankeaa keskustelua koskevassa luvussa, jossa hän määrätelmättä ottaa käyttöön proseduurin

käsitteen. Tällä hän tarkoittaa puhujan "toimintatapoja tai menettelytapoja". Mitä tahansa verbaalista ei-verbaalista puhujia teke-

kään, Eskon ikkunan särkemistä myöten, kysymyksessä on "proseduuri". Kriittisen lukijan on mahdollon ymmärtää, mikä kuvausvoit-

ma näin väljillä käsitteillä on. Lukijat muistanevat Joenpellon

viimetalaisen alentavaan sävyyn esittämän lausunnon Kirjallisuuden tutkimuksen tilasta (HS 28. 1. 1984). Tuolloin vihjattiin, että hä-

neltä on tulossa painavampaa sa-

nottavaa puheaktiteorian soveltajana. Katetta ei siis löyrynytkään.

Arvosteluni olen kirjoittanut kielentutkijana ottamatta sen enemmälti kantaa kirjan mahdolliseen merkitykseen kirjallisuudentutkimuksessa. Perustavien teoreettisten ja metodisten heikkouksien taitavaa ei kuitenkaan voi mainita-

tavasti olla. Muiden tieteenalojen teorioita ja menetelmiä sovellettaessa niin kirjoittajan itsensä kuin käsikirjoittajien julkaisemista valvovien tarkastajien täytyy olla erityisen varovaisia ja kriittisiä. On vaikea välttää epäilyä, että Joenpelto pluffaa kirjallisuudentutkijoita kieliteollisiin kvasi-nenelmiin.

Kirjan julkaiseminen on ilmeinen työtapaturma.

FRED KARLSSON

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston Yleisen kielitieteen professori.